

سرنوشت نامعلوم حج ۹۵

رئیس سازمان حج و زیارت می‌گوید ایران آماده اعزام زائران است اما همه‌چیز بستگی به جلسه‌ای دارد که قرار است همین روزها با مقامات سعودی برگزار شود.

علی اصغر محمدی: رئیس سازمان حج و زیارت می‌گوید ایران آماده اعزام زائران است اما همه‌چیز بستگی به جلسه‌ای دارد که قرار است همین روزها با مقامات سعودی برگزار شود.

«برگزاری حج تمتع سال ۹۵ در هاله‌ای از ابهام قرار دارد». این خلاصه یک گفت‌وگوی طولانی با رئیس سازمان حج و زیارت پس از همه حواشی آن در سال ۹۴ است؛ موضوعی که البته سعید اوحدی آن را نه شفاف بلکه در لفافه و با ظرافت مطرح می‌کند. حالا دفتر نمایندگی سازمان حج و زیارت که هر سال وظیفه انجام مقدمات حج را در عربستان برعهده دارد، از سوی سعودی‌ها و پس از قطع روابط دیپلماتیک دو کشور تعطیل شده‌است. پس از تیره شدن روابط سیاسی ایران و عربستان هیچ تماسی بین مسئولان دو کشور درباره برگزاری حج ۹۵ برقرار نشده و همه‌چیز تحت تأثیر روابط سیاسی قرار دارد.

از طرفی هنوز وضعیت مسائلی همچون سرانجام پرونده فرودگاه جده و فاجعه تلخ منا مشخص نشده و تضمینی هم برای امنیت جان زائران ایرانی وجود ندارد. در این گفت‌وگو آینده حج را با سعید اوحدی رئیس سازمان حج و زیارت بررسی کرده‌ایم.

با توجه به شرایط کنونی روابط سیاسی ایران و عربستان، ارزیابی شما از برگزاری حج تمتع سال ۹۵ چیست؟

به هر حال در یک سال گذشته منطقه شرایط ویژه‌ای داشته که به‌طور طبیعی در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی و مذهبی اثرگذار بوده است. این فراز و نشیب‌ها روی مناسبات زیارتی زائران ما نیز اثر گذاشته است. برای مثال اگر ما به کشور عراق زائر اعزام کنیم و به دلیل مسائل امنیتی به جمع‌بندی برسیم که در مرحله‌ای اعزام زائر به سامرا متوقف شود تا از امنیت مطمئن شویم، حتماً این کار را انجام می‌دهیم. تأمین امنیت و ارائه خدمات مناسب حق زائران و اولویت اول ما در اعزام زائران است. ما با کشورهایی که زائر اعزام می‌کنیم درباره حقوق زائر تفاهنامه امضا و نظارت می‌کنیم که حتماً رعایت شود. درباره اعزام زائر به عربستان هم همین شرایط جاری است.

یعنی ممکن است به دلیل رعایت نشدن همین شرایط حج امسال برگزار نشود؟

ببینید، موضوع حج یک مسئله تک بعدی نیست. با سفر شهروندان به یک مقصد توریستی تفاوت می‌کند و نمی‌شود به سادگی درباره آن تصمیم گرفت. سازمان حج و زیارت و بعثه مقام معظم برنامه‌ریزی‌های خود را برای برگزاری حج ۹۵ انجام می‌دهند اما همه‌چیز تحت تأثیر اتفاق‌های حج گذشته قرار دارد.

سالی که با ماجرای فرودگاه جده شروع شد...

بله، ما سال گذشته با طرف‌های سعودی قراردادهایی را برای اعزام بیش از ۸۰۰ هزار زائر امضا کرده بودیم و حداکثر زائر به عمره اعزام می‌شد که هشتم فروردین ۹۴ آن اتفاق شنیع و غیراخلاقی و ضدآموزه‌های دینی در فرودگاه جده رخ داد. این موضوع واکنش‌های مختلفی داشت و احساسات مردم جریحه‌دار شد. به اعتقاد ما در آن مقطع مسئولان عربستانی هم بیش از حد در مجازات این دو مأمور مجرم تعلل کردند. موضوع در جلسات مختلفی که با مسئولان سعودی داشتیم مطرح شد. به وزیر حج عربستان گفتیم که این دو مأمور در لباس تأمین امنیت حجاج این خلاف را مرتکب شده‌اند و درنظر نگرفتن اشد مجازات برای آنها در اسرع وقت واکنش منطقی مردم را به دنبال خواهد داشت. دیدید که تعلل بیش از حد مسئولان سعودی موجب تعلیق عمره شد که حرکت بسیار درستی بود. گاهی اوقات شرایط بیرونی و محیطی به عنوان یک عامل تأثیرگذار جدی و خارج از پیش‌بینی‌ها همه برنامه‌ها را تغییر می‌دهد، همان‌طور که این اتفاق موجب برهم خوردن همه برنامه‌ریزی‌های عمره شد.

آیا حادثه فرودگاه جده و فاجعه منا، برنامه‌ای مهندسی شده برای برخورد با زائران ایرانی و جایگاه ایران در بین کشورهای اسلامی بوده‌است؟

هیچ شاهد و دلیلی برای اینکه رفتار دو مأمور پلیس خائن سعودی مهندسی شده باشد وجود ندارد. ضمن اینکه شب حادثه مقامات سعودی بلافاصله در فرودگاه جده حاضر شدند و خیلی شرمندۀ هم بودند. در ملاقات‌های سفیر ما با مقامات ارشد عربستان از جمله وزیر کشور و ولیعهد و وزیر خارجه وقت، آنها به شدت این رفتار را محکوم کردند. وقتی که وزارت امور خارجه سرکنسول عربستان را احضار کرده بود، او گفته بود من فکر می‌کردم برای هر چیزی احضار شوم غیر از این رفتار شنیع غیرقابل توجیه که موجب شرمندگی و سرافکندگی ما در مقابل جمهوری اسلامی ایران شود.

خب بعد از همین حادثه فرودگاه جده و پیش از اعزام حجاج، خیلی‌ها هشدار دادند که رفتار سعودی‌ها ممکن است با زائران ایرانی تغییر کند. حالا نه به اندازه حادثه منا اما نوعی از بدرفتاری که قابل پیش‌بینی بود. نبود؟

البته که پس از تعلیق عمره برای حج 94 پیش‌بینی مختلفی شد. حتی ما پیش‌بینی می‌کردیم به دلیل شرایط ویژه منطقه با برخی مشکلات روبه‌رو شویم و برای آنها تمهیداتی اندیشیده شده بود اما در هیچ برهه‌ای از تاریخ سراغ نداریم که در مسیر رمی جمرات فاجعه‌ای با این ابعاد رخ دهد. حدود 12 سال پیش اتفاقی در محل رمی جمرات افتاد که در آن نزدیک 400 نفر از زائران کشورهای جنوب شرق آسیا جان باختند. یا اینکه چادرهای حجاج در منا و عرفات دچار آتش‌سوزی شد ولی در مسیر رمی جمرات حادثه‌ای نداشته‌ایم که بیش از 7 هزار نفر از حجاج کشورهای مختلف جان به جان آفرین تسلیم کنند. واقعا سند اثبات شده‌ای برای اینکه این حادثه عمدی باشد وجود ندارد.

با وجود این اتفاق، ارتباط ایران و عربستان دست‌کم در موضوع حج خوب پیش می‌رفت؟

بله، پس از فاجعه منا نیز براساس توافقی که با مسئولان سعودی شده بود جلساتی داشتیم که خانواده‌ها برای شناسایی عزیزان‌شان به عربستان اعزام می‌شدند. کار شناسایی و جابه‌جایی اجساد هم اگر چه با تأخیرهایی همراه بود که بخشی از آنها مربوط به شرایط خاص در کشور عربستان می‌شد اما انجام شد. خبر شهادت شیخ نمر اعلام شد که واکنش‌های مختلفی را از سوی کشورهای اسلامی داشت. پس از واکنش‌های مردم ایران، عربستان تصمیم به قطع روابط با ایران گرفت. پس از این تصمیم عربستان به مجموعه عوامل دستگاه دیپلماسی کشور (سفارت و کنسولگری ایران در ریاض و جده) و دفتر نمایندگی سازمان حج و زیارت اعلام کرد که این کشور را ترک کنند و تابلو دفتر نمایندگی سازمان حج پایین کشیده و دفتر تعطیل شد. در صورتی که نیروهای دفتر نمایندگی سازمان حج و زیارت نیروهای سیاسی نبودند و صرفاً کارهای هماهنگی و بسترسازی برگزار می‌کردند و حج را در عربستان انجام می‌دادند.

این کار قبل از اعلام سخنگوی وزارت حج عربستان مبنی بر دعوت برای برگزاری حج بود؟

دقیقا هم‌زمان با اعلام آمادگی پذیرش زائران ایرانی از سوی سخنگوی وزارت حج عربستان بود. در آن زمان بنده اعلام کردم رفتار و گفتار مسئولان سعودی تناقض دارد و این تناقض را باید مسئولان حج سعودی حل کنند. چون دعوت از زائران برای برگزاری مراسم حج صرفاً در گفتار نیست و زمینه‌های این دعوت نیز باید فراهم شود. زمینه‌های دعوت این است که قراردادهای مسکن و تدارکات منعقد شود، درباره فرایند صدور ویزا به تفاهم برسیم و... در طول سالیان گذشته معمولاً این‌گونه بوده که قبل از موسم حج، مسئولان وزارت حج عربستان در ماه‌های ربیع‌الثانی یا جمادی‌الاول از مسئولان حج کشورها دعوت می‌کرد تا در یک جلسه‌ای تفاهننامه حج همان سال به امضا برسد.

دعوت‌نامه اولیه قبل از قطع روابط سیاسی برای ما ارسال شد که برگزاری این جلسه را برای نیمه اول اسفند پیش‌بینی کرده بود، تا امروز این موضوع در هاله‌ای از ابهام قرار دارد و پس از قطع روابط سیاسی هیچ تماسی بین دو کشور نبوده است. تا این جلسه تشکیل نشود وضعیت حج سال 95 مشخص نخواهد شد. اما خب همان‌طور که عرض کردم براساس مصوبه شورای رهبری بعثه که به تأیید نماینده محترم ولی فقیه در امور حج و زیارت رسیده سازمان حج و زیارت و بعثه مقام معظم برنامه‌ریزی‌های خود را برای برگزاری حج 95 انجام می‌دهند.

امنیت، یکی از نکات مهم در حج است. مسئولان و مراجع بارها بر امنیت در حج تأکید کرده‌اند. با توجه به شرایط کنونی روابط سیاسی ایران و عربستان، در صورت اعزام زائران ایرانی به حج، آیا تضمینی برای تأمین این امنیت وجود دارد؟

هنوز به‌طور قطعی نمی‌توان درباره اعزام شدن یا نشدن زائران ایرانی به حج سال 95 سخنی گفت. باید منتظر بمانیم و در آن جلسه‌ای که عرض کردم شرایط را بررسی کنیم.

می‌توان گفت به سرانجام رسیدن پرونده حادثه فرودگاه جده و فاجعه تلخ منا جزو شروط ایران برای حضور زائران ایرانی در حج 95 است؟

خير، اين مسائل بايد با مسئولان حج عربستان مطرح و براي شان راهكار ارائه شود. موضوع حج واجب به طور مستقل و پس از جلسه با طرف سعودي بررسي مي شود. زمان كافي هم براي انجام مقدمات حج 95 وجود دارد.

آيا شما به عنوان رئيس سازمان حج و زيارت به مردم اطمينان مي دهيد كه در حج سال 95 به اميد خدا مشكل خاصي وجود نخواهد داشت؟

ببينيد حج در سال هاي اخير به بهترين نحو ممكن انجام شده است. سال گذشته هم براساس برنامه ريزي ها پيش مي رفت كه فاجعه تلخ منا رخ داد كه ما هيچ دخالتي به عنوان نيروي انساني در آن نداشتيم. براي حج سال 95 هم يقينا سازمان حج و زيارت و بعثه مقام معظم رهبري همه تمهيدات لازم را خواهند انديشيد تا در حد عالي برگزار شود. كميتي هاي هم با حضور كارشناسان بعثه مقام معظم رهبري و سازمان حج و زيارت تشكيل شده تا در مورد مطالبات و موضوعات قابل مذاكره با طرف سعودي به نقطه نظرات مشترك برسيم. همه چيز بستگي به برگزار شدن يا نشدن جلسه اسفند با مسئولان حج سعودي دارد، ما بهترين برنامه ريزي ها را انجام داده ايم ولي تا قبل جلسه با طرف سعودي نمي توان به صراحت درباره مسائل حج سخن گفت.

با فرض اينكه حج 95 برگزار شود، حتما شرايط ويژه اي خواهد داشت. چه تمهيداتي انديشيده ايد؟

پرسش بسيار خوبي است كميتي هاي متعددي در سازمان حج و زيارت و بعثه مقام معظم رهبري با حضور كارشناسان دو حوزه و استادان دانشگاه هاي كشور براي آسيب شناسي مراحل اجرايي حج و نحوه رفتار ما در بحران هايي كه ممكن است با آنها مواجه شويم، تشكيل شده است. براي مثال هر سال زائران پيش از اعزام به حج مورد معاينات پزشكي قرار مي گيرند كه با توجه به اينكه حج در روزهاي گرم سال برگزار مي شود بايد زائران به لحاظ جسماني نيز از استطاعت لازم برخوردار باشند، از امسال معاينات پزشكي دقيق تر خواهد بود.

در حوزه مديريت بحران دستاوردها و جمع بندي هاي بسيار خوبي داشتيم. كميتي هاي بحران ما نبايد فقط در ستادهاي مكه و مدينه باشند، بلكه بايد ساختار كاروان ها طوري باشد كه مديراني كه از قواي جسماني بهتري برخوردارند و آشنائي بيشتري به زبان عربي دارند استفاده كنيم و حتي مي توان برخي آموزش هاي امدادي را افزون بر مديران كاروان ها به زائران نيز ارائه كرد. حتي براي كارت شناسائي زائران نيز تمهيدات ويژه اي انديشيده شده است. ما مقدمات انجام حج 95 را انجام داده ايم و مشكلي از اين بابت نداريم، چون كارهايي مانند مسكن، تغذيه، حمل و نقل زائران به عربستان و در داخل عربستان معمولاً در حج سال قبل انجام مي شود و آمادگي لازم را براي برگزاري هرچه بهتر حج 95 داريم.